

JEMEN

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

**Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej**

**DPU-WIKP-424/168/2025
28.03.2025**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Jemenie.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: ponad 32,1 mln.^[1]

Skład etniczny: Jemen zamieszkują w zdecydowanej większości Arabowie (ponad 90%). Pozostałe grupy to nieliczni mieszkańcy pochodzenia afrykańskiego, europejskiego lub hinduskiego.^[2]

Skład religijny: Religią dominującą jest islam – około 99% populacji, w tym 55% muzułmanów to sunnici szaficcy, a 45% to szyici zajdyccy^[3] (lub według innych danych odpowiednio 65% i 35%^[4]). Pozostali to sunniccy zwolennicy szkół malickiej i hanbalickiej, imamici i kilka wyznań ismailickich. Występują także małe grupy wyznaniowe: hinduistyczne, bahaistyczne, żydowskie i chrześcijańskie.^{[5][6]}

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Wobec trwającego w Jemenie od 2014 r. konfliktu system władzy w kraju przechodzi obecnie przeobrażenie.^[7]

Do wybuchu wojny Jemen był republiką prezydencką o szerokich prerogatywach prezydenta. Państwo we współczesnym kształcie powstało w 1990 r. po zjednoczeniu Jemeńskiej Republiki Arabskiej (zw. Jemenem Północnym, będącym do 1962 r. teokratycznym, konserwatywnym imamatem, potem zaś republiką, gdzie władza zdominowana była przez wojsko) oraz Ludowo-Demokratycznej Republiki Jemenu (zw. Jemenem Południowym, będącym do 1967 r. kolonią brytyjską, która po wycofaniu Brytyjczyków przekształciła się w państwo o socjalistycznym reżimie). Obie części Jemenu zachowały dużą odmiennność, a ich wspólna historia naznaczona

¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

³ USDOS (US Department of State), 2023 Report on International Religious Freedom: Yemen, 26.06.2024, <https://www.state.gov/reports/2023-report-on-international-religious-freedom/yemen/>

⁴ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

⁵ USDOS (US Department of State), 2023 Report on International Religious Freedom: Yemen, 26.06.2024, <https://www.state.gov/reports/2023-report-on-international-religious-freedom/yemen/>

⁶ Wiara.pl, Jemen, <https://religie.wiara.pl/doc/560230.Jemen>

⁷ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

była napięciami, konfliktami lub dążeniami secesjonistycznymi (na południu) utrzymującymi się stale w różnym stopniu natężenia.^{[8][9]}

W 2011 r. na fali tzw. arabskiej wiosny odsunięto od władzy wieloletniego dyktatora Alego Abdallaha Saliha, a kraj zaczął popadać w coraz większą destabilizację, która osiągnęła punkt kulminacyjny wraz z rozpowszechnieniem się rebelii zajdyckiego ruchu Hutich tłęcej się od lat w mieście Saada na północy Jemenu.^{[10][11]}

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Kraj podzielony jest na 22 prowincje – muhafazy (łącznie z wydzielonym do celów statystycznych i wyborczych miastem stołecznym – Saną): Abjan, Aden, Ad-Dali, al-Bajda, al-Hudajda, al-Dżauf, Mahran, al-Mahwit, Amanat al-Asima (prowincja stołeczna Sana), Amran, Sokotra, Damar, Hadramawt, Hadżdża, Ibb, Lahidż, Marib, Rajma, Saada, Sana, Szabwa, Taizz.^[12] Muhafazy dzielą się na okręgi – mudirija oraz subokręgi – uzla.^[13]

Mapa. Podział administracyjny Jemenu.^[14]

⁸ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

⁹ BBC News, Yemen country profile, ostatnia aktualizacja strony 13.02.2024, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14704852>

¹⁰ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

¹¹ BBC News, Yemen country profile, ostatnia aktualizacja strony 13.02.2024, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14704852>

¹² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

¹³ Amerigeo, Yemen - Subnational Administrative Boundaries, <https://data.amerigeo.org/dataset/yemen-admin-boundaries>

¹⁴ Wikimedia, Yemen, administrative divisions, licencja: CC0 1.0 Universal, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Yemen_Administrative_Divisions.jpg

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Po rezygnacji Abd Rabu Mansura Hadiego (po ofensywie Hutich i przejęciu przez nich kontroli nad stolicą) sprawującego funkcję głównie ze stolicy Arabii Saudyjskiej, Rijadu uprawnienia prezydenta przejęła **8-osobowa Rada Prezydencka**, która została zaprzysiężona 17 kwietnia 2022 r. w Adenie. Skład rady prezydenckiej ustalili delegaci z państw Rady Współpracy Zatoki Perskiej (GCC) zaangażowanych w jemeński konflikt. W jej skład weszło czterech członków z północnej i czterech z południowej części państwa.^[15]

Na czele rady stoi od 19 kwietnia 2022 r. dotychczasowy doradca Hadiego – **Rasząd al-Alimi**. Rada nadzoruje armię oraz decyduje o obsadzie najwyższych stanowisk w państwie. Ma charakter hybrydowy, jej skład nie został wyłoniony w oparciu o przynależność partyjną, a w jej szeregach znaleźli się zarówno przedstawiciele prawomocnych i uznanych prawem instytucji, jak i przywódcy ugrupowań zbrojnych kontrolujących de facto części jemeńskiego terytorium. Rada w obecnym kształcie jest reprezentatywna, lecz niespójna i nieefektywna w podejmowaniu decyzji.^{[16][17]} Członkowie rady nie mają nawet jednolitego stanowiska odnośnie przyszłego kształtu państwa, czy Jemen powinien pozostać zjednoczonym państwem, ulec podziałowi na dwa państwa czy też przekształcić się w państwo federacyjne (wśród członków rady nie ma również zgodnej wizji, ile miałyby być podmiotów ewentualnej federacji).^[18]

Rząd i premier. Po podpisaniu pod koniec 2019 r. porozumienia o podziale władzy między secesjonistyczną Południową Radą Tymczasową (Southern Transitional Council, STC), a prezydentem, które zakończyło eskalację przemocy między siłami obu stron, utworzono w grudniu 2020 r. rząd w skład którego weszli przedstawiciele Północy i Południa (STC). Na jego czele stanął Ma'in Abd al-Malik Sa'id.^{[19][20][21]}

Na początku lutego 2024 r., wobec rosnącego napięcia w związku z prowadzonymi przez hutickich rebeliantów atakami na statki na Morzu Czerwonym i odwetowymi atakami amerykańskimi i brytyjskimi, Sa'id został zdjęty ze stanowiska, a jego

¹⁵ PISM (Polski Instytut Spraw Międzynarodowych), Rezygnacja prezydenta Jemenu szansą dla procesu pokojowego, 14.04.2022, <https://pism.pl/publikacje/rezygnacja-prezydenta-jemenu-szansa-dla-procesu-pokojowego>

¹⁶ Carnegie Endowment for International Peace, Yemen's Post-Hybrid Balance: The New Presidential Council, 09.06.2022, <https://carnegieendowment.org/sada/87301>

¹⁷ UN News, Leadership Council marks 'new era' for Yemen, but country remains wary of terrorist threat, 22.09.2022, <https://news.un.org/en/story/2022/09/1127531>

¹⁸ ICG (International Crisis Group), Yemen's Troubled Presidential Leadership Council, 04.05.2023, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/yemens-troubled-presidential-leadership-council>

¹⁹ Britannica, Transfer of power to Abd Rabbuh Mansur Hadi, <https://www.britannica.com/place/Yemen/Transfer-of-power-to-Abd-Rabbuh-Mansur-Hadi#ref1302891>

²⁰ ICG (The International Growth Centre), Maeen Abdulmalik Saeed, <https://www.theigc.org/people/maeen-abdulmalik-saeed>

²¹ Themedialine, After Decade of Civil War, Yemen Is In 'Critical Stage,' Prime Minister Says, 14.02.2023, <https://themedialine.org/people/after-decade-of-civil-war-yemen-is-in-critical-stage-prime-minister-says/>

miejsce zajął, w dniu 5 lutego 2024 r., **Ahmad Awad Ibn Mubarak**, dotychczasowy minister spraw zagranicznych.^{[22][23][24]}

Parlament i wybory parlamentarne. Władzę ustawodawczą formalnie sprawuje dwuizbowy parlament, który tworzą **Izba Reprezentantów (Madżlis an-Nuwwab)** z 301 miejscami, posłowie wybierani są na 6-letnią kadencję w wyborach powszechnych, oraz **Senat (Madżlis asz-Szura)**, którego 111 członków mianowanych jest przez prezydenta. Szura pełni rolę doradczą wobec prezydenta; nie ma żadnych obowiązków legislacyjnych.^[25]

Ostatnie wybory parlamentarne odbyły się w kwietniu 2003 r. Kolejne miały odbyć się w 2009 r., lecz zostały bezterminowo odłożone. Po ofensywie hutickich rebeliantów na stolicę kraju, Sanę, pod koniec 2014 r., parlament został rozwiązany, a rebelianci zastąpili go **Najwyższą Radą Rewolucyjną (Supreme Revolutionary Council, SRC)**, nieuznaną przez społeczność międzynarodową.^{[26][27]} Prawomocny parlament pierwszą (i jedyną dotychczas) sesję po wybuchu konfliktu w 2014 r. odbył w Sajun na południu kraju w kwietniu 2019 r.^{[28][29]} Obecnie brak informacji o przewidywanym terminie kolejnych wyborów.

SYSTEM PRAWNY

System prawny Jemenu łączy w sobie elementy prawa islamskiego (szariatu), prawa napoleońskiego, angielskiego prawa precedensowego oraz prawa zwyczajowego.^[30]

KARA ŚMIERCI

Jemeńskie prawo przewiduje karę śmierci za szereg przestępstw takich jak: zabójstwo ze szczególnym okrucieństwem, zabójstwo (chyba że rodzina ofiary przebaczy sprawcy), porwanie albo napad w celu kradzieży, których skutkiem jest śmierć, przypadkowe zabójstwo urzędnika służb antynarkotykowych, bunt wobec dowódców wojskowych, którego skutkiem jest śmierć, akty wymierzone w bezpieczeństwo publiczne, których skutkiem jest śmierć, porwanie jeśli towarzyszy mu niemoralność lub akty homoseksualne, wywóz, przywóz oraz produkcja narkotyków z zamiarem wprowadzenia ich do obrotu. Karze śmierci podlegają również czyny nierządne (chyba, że świadkowie odmówią rozpoczęcia

²² Reuters, Yemen appoints foreign minister Ahmed Awad Bin Mubarak as prime minister, 05.02.2024, <https://www.reuters.com/world/middle-east/yemen-appoints-foreign-minister-ahmed-awad-bin-mubarak-new-prime-minister-2024-02-05/>

²³ Al Jazeera, Yemen appoints Foreign Minister Ahmed Awad bin Mubarak as prime minister, 05.02.2024, <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/5/yemen-appoints-foreign-minister-ahmed-awad-bin-mubarak-as-prime-minister>

²⁴ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

²⁵ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

²⁶ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

²⁷ BBC News, Yemen country profile, ostatnia aktualizacja strony 13.02.2024, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14704852>

²⁸ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

²⁹ Informator ekonomiczny MSZ, Jemen, 03.03.2021, <https://www.gov.pl/web/arabiasaudyjska/jemen-ie>

³⁰ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>

kamienowania, co jest sposobem wykonania wyroku w takich przypadkach) oraz apostazja. Karze śmierci podlega również zdrada państwa, szpiegostwo, stwarzanie zagrożenia dla niezależności i integralności państwa, wspomaganie wroga (jednak kara może być złagodzona w przypadku podjęcia współpracy z władzami).^[31]

W Jemenie kara śmierci jest orzekana i wykonywana. Według ostatniego raportu Amnesty International z 2024 r. dot. kar śmierci Jemenie, w 2023 r. wykonano tam co najmniej 15 egzekucji^[32] (co oznacza powrót do poziomu z 2021 r., po spadku do 4 w 2022 r.),^[33] a na karę śmierci skazano 81 osób.^[34] W 2018 r. Amnesty International donosiła, że na karę śmierci skazywani są wyznawcy bahaizmu, w tym także dzieci.^[35]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

ANALIZA STATYSTYCZNA

W 2023 r. na terenie Jemenu w wyniku różnych przypadków naruszenia bezpieczeństwa, zginęło 3227 osób (członków służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili), natomiast w 2024 r. liczba wszystkich ofiar wyniosła 1814.^[36] Tymczasem od początku 2025 r. do dnia 14 marca 2025 r. liczba ofiar wyniosła 431 (członków służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili).^[37]

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

W Jemenie trwa konflikt zbrojny, w którym udział biorą siły jemeńskiej armii lojalne wobec władz oraz huticcy rebelianci z północnej części kraju. W wojnę włączyli się również separatyści z południowego Jemenu, dla których osłabienie władz centralnych było okazją do próby realizacji ich artykułowanych od wielu lat dążeń.

Destabilizacja sytuacji w Jemenie pogłębiała się od 2011 r., gdy na fali „arabskiej wiosny” rozpoczął się proces przemian politycznych. Sprawujący przez długie lata rządy prezydenckie Ali Abdallah Salih został usunięty ze stanowiska, które objął jego dotychczasowy zastępca Abd Rabu Mansur Hadi. Proces przemian prowadzony był w sytuacji, gdy w regionie Saady na północy kraju trwała rebelia Hutich, na południu (w dawnym Jemenie Południowym) nasilały się separatystyczne nastroje, a na znacznej części terytorium kraju operowała al-Kaida, która stanowi naturalnego wroga zajdyckich, szyickich Hutich. Katastrofalna sytuacja ekonomiczna kraju tylko pogłębiała destabilizację. Nieusatysfakcjonowany przemianami i w sytuacji trwającego chaosu ruch Hutich rozpoczął ofensywę na południe i południowy zachód,

³¹ Cornel Law School, Republic of Yemen (Yemen), <https://deathpenaltyworldwide.org/database/#/results/country?id=86>

³² Amnesty International, Death Sentences and Executions 2023, 29.05.2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7952/2024/en/>

³³ Amnesty International, Death Sentences and Executions 2022, 16.05.2023, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/6548/2023/en/>

³⁴ Amnesty International, Death Sentences and Executions 2023, 29.05.2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7952/2024/en/>

³⁵ Amnesty International, Yemen: 24 Baha'i people, including a child, facing possible death penalty 18/09/2018, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/09/yemen-24-bahai-people-including-a-child-facing-possible-death-penalty/>

³⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Yemen Conflict Observatory, filtry: Yemen, 01.01.2025-14.03.2025, dane pobrano 20.03.2025, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/#regions>

zajmując kilka prowincji, we wrześniu 2014 r. bojówki ruchu zajęły stolicę kraju Sanę, a w lutym 2015 r. Huti ogłosili, że przejmują władzę w kraju. Nowych władz nie uznały ONZ, Stany Zjednoczone ani Rada Współpracy Państw Zatoki, które wezwały Hutich do oddania władzy w ręce prawomocnych organów. Nie uznał ich również jemeński parlament, większość z sunnickich przywódców plemiennych ani liderzy z południa kraju. Bojownicy Huti nie poprzestali na zajęciu stolicy, ruszyli na południe, zdobywając w połowie marca 2015 r. trzecie pod względem wielkości miasto Jemenu – Taizz, i docierając pod koniec marca do Adenu na południowym krańcu państwa. W Adenie, bastionie sił lojalnych wobec władz obalonych przez ruch Hutich, od początku dochodziło do zażartych walk. Ponadto ofensywa rebeliantów od początku budziła rosnące zaniepokojenie Arabii Saudyjskiej, która w ruchu szyickich Hutich widziała sojusznika i wasala Iranu (według niepotwierdzonych doniesień, Huti otrzymują wsparcie od Iranu). W marcu 2015 r. królestwo zbudowało pod swoją egidą antyhuticką koalicję (w jej skład weszły: Bahrajn, Egipt, Jordania, Maroko, Kuwejt, Katar, Sudan oraz Zjednoczone Emiraty Arabskie), która rozpoczęła ataki na hutickie cele.^{[38][39][40]} Pierwszy miesiąc interwencji, o kryptonimie „**Operacja Decydująca Burza**”, składał się z nalotów na rebeliantów Huti i pełnej blokady, która wprowadziła ścisłe ograniczenia w przepływie statków i samolotów do Jemenu, blokując porty w okolicach Hudajdy i Adenu oraz międzynarodowe lotniska w Sanie, Taizz i Adenie. Głównym celem operacji było powstrzymanie irańskich dostaw dla rebeliantów Huti przed przedostaniem się do strefy konfliktu. W dniu 22 kwietnia 2015 r. koalicja pod przywództwem Saudyjczyków oświadczyła, że osiągnęła swoje początkowe cele i ogłosiła **operację „Przywrócenie Nadziei” („Restoring Hope”)**, która miała obejmować "połączenie działań politycznych, dyplomatycznych i wojskowych", jednocześnie kontynuując "uniemożliwienie Huti poruszania się lub podejmowania jakichkolwiek operacji wewnątrz Jemenu".^{[41][42]}

Interwencja sił koalicji zepchnęła hutickich bojowników na północ, a do połowy 2015 r. wyparła ich z większości terytoriów południowego Jemenu. Do lutego 2017 r. strefa wpływów hutickich rebeliantów uległa dalszemu ograniczeniu, a najznacześniejsze postępy siły koalicji poczyniły na wybrzeżu w prowincji Taizz. Mimo nalotów z powietrza, blokady morskiej oraz obecności żołnierzy saudyjskiej koalicji na większości terytorium prowincji Marib (w północno-środkowym Jemenie), a także na południu kraju, rebelianci nadal kontrolują północno-zachodnią i środkową część Jemenu, łącznie ze stolicą (por. mapa np. <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/#regions>^[43]), a granice stref kontroli w ostatnich latach ulegały jedynie niewielkim zmianom.^{[44][45]}

³⁸ Global Conflict Tracker, War in Yemen, 25.04.2023, <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/war-yemen>

³⁹ ECFR (European Council of Foreign Relations), Mapping the Yemen conflict, <http://www.ecfr.eu/mena/yemen#>

⁴⁰ BBC News, Yemen crisis: Yemen crisis: Why is there a war?, 19.06.2020, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>

⁴¹ Reuters, Saudi-led coalition announces end to Yemen operation, 21.04.2015, <https://www.reuters.com/article/idUSKBN0NC24S/>

⁴² BBC News, Mixed success for Saudi military operation in Yemen, 12.05.2015, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-32593749>

⁴³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Yemen Data Project, Yemen Conflict Observatory, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/#regions>

⁴⁴ Chatham House, Report on state structures, government legitimacy and the role of armed groups, Between Order and Chaos; A New Approach to Stalled State Transformations in Iraq and Yemen, wrzesień 2019, https://www.ecoi.net/en/document-search/?country=yem&content=sunni&sort_by=origPublicationDate&sort_order=desc

⁴⁵ Council on Foreign Relations, Yemen's Tragedy: War, Stalemate, and Suffering, 21.10.2022, <https://www.cfr.org/background/yemen-crisis>

Po eskalacji przemocy na początku 2022 r. (w reakcji na przeprowadzone przez Hutich w połowie stycznia ataki dronowe na cele w Abu Zabi^[46]) walczącym stronom, dzięki mediacji ONZ, udało się wynegocjować 2-miesięczne zawieszenie broni, które weszło w życie 2 kwietnia 2022 r.), ale później nie udało się go przedłużyć.^{[47][48][49]} Jednak choć oficjalne przestało ono obowiązywać, to walczący od tego czasu nie podejmowali większych ofensyw, ani nie prowadzili szerszego ostrzału z powietrza, zachowując nieformalny rozejm i powstrzymując się od działań eskalacyjnych.^[50]

Aktualnie Huti kontrolują północno-zachodnie regiony Jemenu, w tym Sanę, podczas gdy rząd Jemenu kontroluje południowe i wschodnie części, z Adenem jako tymczasową stolicą^[51]

SIŁY WALCZĄCE Z HUTI

Siły walczące z hutickimi rebeliantami nie są spójne, a poszczególne ugrupowania w ich szeregach usiłują realizować własne cele. W sytuacji ogólnej destabilizacji systemu na południu Jemenu ponownie odezwały się silniej nastroje separatystyczne.

Tymczasowa Rada Południowa (Southern Transitional Council, STC) utworzona w Adenie w 2017 r. domaga się niezależności dla południowego Jemenu i jest otwarcie secesjonistyczna. W latach 2019-2020 trwała eskalacja między STC a siłami lojalnymi wobec prezydenta, a STC dwukrotnie przejmowała kontrolę nad Adenem. Ostatecznie obu stronom udało się osiągnąć porozumienie i powołać rząd jedności narodowej, zaprzysiężony pod koniec grudnia 2020 r. w Rijadzie. Przedstawiciel STC (jego przewodniczący Ajdarus al-Zubajdi) wszedł w skład Rady Prezydenckiej, której prezydent Hadi przekazał swoje kompetencje na początku kwietnia 2022 r.^{[1][1]} Pomimo tego, STC twierdzi, że reprezentuje wolę i interesy mieszkańców południa, opowiada się za pokojową secesją południa.^[1]

Giants Brigades (Alwijat al-Amalika) Innym ważnym uczestnikiem jemeńskiego konfliktu jest ugrupowanie Giants Brigades (Alwijat al-Amalika), jedna z najznacniejszych formacji w obecnym układzie sił. Jest wspierane przez ZEA i opiera się na salafistycznej wersji islamu, lecz nie przedstawiło dotychczas własnego programu politycznego. Dowódca Brygad Abd al-Rahman Abu Zara znalazł się w składzie Rady Prezydenckiej.^[52]

Narodowe Siły Oporu (National Resistance Force, NRF). Ważnym graczem jest również kierowana przez Tarika Saliha formacja National Resistance Force. Generał

⁴⁶ Al Jazeera, UAE pledges to retaliate after three killed in Houthi attacks, 17.01.2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/1/17/fires-in-abu-dhabi-houthis-announce-operation-deep-in-uae>

⁴⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Violence in Yemen During the UN-Mediated Truce: April-October 2022, 14.10.2022, <https://acleddata.com/2022/10/14/violence-in-yemen-during-the-un-mediated-truce-april-october-2022/>

⁴⁸ The Guardian, Failure to extend Yemen ceasefire leaves millions at risk, say charities, 04.10.2022, <https://www.theguardian.com/global-development/2022/oct/04/yemen-ceasefire-truce-deadline-charities-houthis>

⁴⁹ UN News, Yemen: End of nationwide truce heralds 'heightened risk of war', Security Council hears, 13.10.2022, <https://news.un.org/en/story/2022/10/1129517>

⁵⁰ HRW (Human Rights Watch), World Report 2024 - Yemen, 11.01.2024, <https://www.hrw.org/en/document/2103150.html>

⁵¹ Al Jazeera, Mapping US attacks on Yemen's Houthis, 16.03.2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/3/16/mapping-us-attacks-on-yemen>

⁵² ICG (International Crisis Group), Yemen's Troubled Presidential Leadership Council, 04.05.2023, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/yemens-troubled-presidential-leadership-council>

Tarik Salih, bratanek Alego Abdallaha, był lojalny wobec swego stryja również po jego rezygnacji i walczył u boku Hutich przeciwko siłom koalicji do 2017 r. gdy Ali Abdallah Salih poróżnił się z rebeliantami i został przez nich zabity (w grudniu 2017 r.). Przy wsparciu ZEA powołał do życia National Resistance Force, którą tworzyli w dużej mierze członkowie dawnej Straży Republikańskiej. Salih głosił lojalność wobec prezydenta Hadiego, lecz walcząc przeciwko Hutim realizował własne cele.^[53] Siły podlegające Salihowi kontrolują część czerwonomorskiego wybrzeża w południowej części Jemenu i są osadzone w mieście Mucha (Mokha). Tarik Salih wszedł w skład Rady Prezydenckiej.^{[54][55]}

Al-Kaida. Dodatkowym czynnikiem destabilizacji Jemenu jest silna obecność al-Kaidy. Mocno osadzona w Jemenie (szczególnie w jego południowej części, w prowincji al-Bajda) al-Kaida Półwyspu Arabskiego jest uznawana za jeden z najefektywniejszych odłamów organizacji. Ma na swoim koncie liczne zamachy w tym kraju, jak i poza jego granicami.^[56] Po okresie zmniejszonej aktywności, od 2021 r. organizacja zaczęła umacniać swoje pozycje na południu kraju.^[57] Podczas gdy trwało zawieszenie broni między walczącymi w kraju stronami, milicje STC i inne formacje wspierane przez ZEA umacniały się na południu Jemenu, a w drugiej połowie 2022 r. podjęły kilka ofensyw na pozycje al-Kaidy, co w konsekwencji wywołało jej wzmożoną aktywność. W ostatnim czasie niemal nie było starć między bojownikami al-Kaidy a siłami Hutich, a głównym przeciwnikiem i celem ataków al-Kaidy była STC.^[58]

AKTYWNOŚĆ HUTI NA MORZU CZERWONYM

Od listopada 2023 r. Huti przeprowadzili liczne ataki na statki na Morzu Czerwonym i w Zatoce Adeńskiej u wybrzeży Jemenu (pierwszy atak miał miejsce 19 listopada 2023 r.), które były aktem solidarności z Palestyńczykami w obliczu izraelskiej wojny w Strefie Gazy. Pomimo deklaracji Huti, że atakują statki powiązane z Izraelem (w tym USA i Wielkiej Brytanii) lub wiozące towary do tego kraju, w rzeczywistości zagrożone również są jednostki płynące pod banderami innych krajów.^{[59][60]}

Od 2023 r. (do marca 2025 r.) Huti zaatakowali amerykańskie okręty wojenne 174 razy, a statki handlowe 145 razy^[61], zakłócając transport na tym kluczowym dla

⁵³ Carnegie Endowment for International Peace, Where is the Yemen War Heading?, 15.04.2020, <https://carnegieendowment.org/sada/81565>

⁵⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Yemen Data Project, Yemen Conflict Observatory, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/#actorsprof>

⁵⁵ ICG (International Crisis Group), Yemen's Troubled Presidential Leadership Council, 04.05.2023, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/yemens-troubled-presidential-leadership-council>

⁵⁶ USDOS (US Department of State), Country Report on Terrorism 2022 - Chapter 5 - al-Qa'ida in the Arabian Peninsula (AQAP), 30.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2101669.html>

⁵⁷ The National News, Al Qaeda shows signs of resurgence in Yemen, 09.04.2021, <https://www.thenationalnews.com/mena/al-qaeda-shows-signs-of-resurgence-in-yemen-1.1200037>

⁵⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Al-Qaeda in the Arabian Peninsula, Sustained Resurgence in Yemen or Signs of Further Decline?, 06.04.2023, <https://acleddata.com/2023/04/06/al-qaeda-in-the-arabian-peninsula-sustained-resurgence-in-yemen-or-signs-of-further-decline/>

⁵⁹ ABC Net, Why is the US attacking Yemen's Houthis?, 17.03.2025, <https://www.abc.net.au/news/2025-03-17/why-is-the-us-attacking-yemens-houthis/105060702>

⁶⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Yemen Conflict Observatory, Red Sea Attacks, dane pobrano 20.03.2025, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/red-sea-attacks-dashboard/>

⁶¹ Al Jazeera, Mapping US attacks on Yemen's Houthis, 16.03.2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/3/16/mapping-us-attacks-on-yemen>

światowej gospodarki szlaku morskim.^[62] Ataki były przeprowadzone przy użyciu pocisków przeciwokrętowych i dronów. Dwa statki zostały przez nich zatopione, Huti zajęły też jeden statek.^[63]

W odwecie za ataki Hutich, Stany Zjednoczone i Wielka Brytania prowadziły kilkakrotnie serie nalotów na związane z nimi cele w północnym i środkowym Jemenie.^{[64][65][66]} Również Izrael wielokrotnie atakował infrastrukturę Jemenu, w tym międzynarodowe lotnisko w Sanie, porty morskie i elektrownie (patrz dalej).^[67] Ataki ustały wraz z zawieszeniem broni między Izraelem a Hamasem w styczniu 2025 r. dzień przed objęciem urzędu przez Trumpa.^[68]

Do ostatniej eskalacji w związku z sytuacją na Morzu Czerwonym doszło dniu 15 marca 2025 r., kiedy wojska USA zaatakowały pozycje Huti w Jemenie.^[69] Ataki nastąpiły po tym, jak jemeńska grupa zagroziła wznowieniem ataków na statki powiązane z Izraelem na Morzu Czerwonym w związku z całkowitą blokadą Strefy Gazy utrzymywaną od trzech tygodni.^{[70][71]} Amerykańskie naloty były jednym z najbardziej rozległych ataków na Huti od czasu rozpoczęcia wojny w Strefie Gazy w październiku 2023 r.^[72] Celem amerykańskich uderzeń były m.in. obiekty wojskowe Huti w mieście Taizz w południowo-zachodnim Jemenie, obiekty rebeliantów w prowincjach Saada, Damar i Al-Bajda. Ponadto, według doniesień lokalnych mediów, w kontrolowanej przez rebeliantów stolicy Jemenu, Sanie, ostrzelano siedzibę Najwyższej Rady Politycznej Huti, magazyny z bronią oraz centra dowodzenia. Zgodnie ze stanowiskiem USA uderzenia na bazy rebeliantów i ich obronę powietrzną miały na celu ochronę amerykańskich statków i wolność żeglugi.^[73]

W dniu 16 marca 2025 r. Huti odpowiedzieli na agresję USA, przeprowadzając atak na stacjonujący na Morzu Czerwonym amerykański lotniskowiec USS Harry S. Truman

⁶² TVN24, Pentagon grozi "przytłaczającą siłą". Stawia warunek rebeliantom, 17.03.2025, <https://tvn24.pl/swiat/ofensywa-usa-przeciw-huti-reuters-zabito-przywodcow-huti-zaangazowanych-w-program-dronow-st8353395>

⁶³ Rzeczpospolita, Kolejne ataki USA na Jemen. „Na Boga, czegoś takiego nie doświadczyłem”, 17.03.2025, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art41951921-kolejne-ataki-usa-na-jemen-na-boga-czegos-takiego-nie-doswiadczylem>

⁶⁴ BBC News, Who are the Houthis and why are they attacking Red Sea ships?, 05.02.2024, https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67614911?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

⁶⁵ Huffpost, U.S. And British Strikes In Yemen Answer Houthis Surge In Red Sea Attacks, 25.02.2024, https://www.huffpost.com/entry/us-british-strikes-yemen-houthi-red-sea_n_65db6b39e4b0e4346d52bf5c

⁶⁶ Euro News, US steps up attacks on Yemen, vowing escalation against Houthi rebels, 07.03.2025, <https://www.euronews.com/2025/03/17/us-steps-up-attacks-on-yemen-vowing-escalation-against-houthi-rebels>

⁶⁷ Al Jazeera, Mapping US attacks on Yemen's Houthis, 16.03.2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/3/16/mapping-us-attacks-on-yemen>

⁶⁸ Euro News, US steps up attacks on Yemen, vowing escalation against Houthi rebels, 07.03.2025, <https://www.euronews.com/2025/03/17/us-steps-up-attacks-on-yemen-vowing-escalation-against-houthi-rebels>

⁶⁹ US Defence, This Week: Airstrikes in Yemen, Astronaut Homecoming, Budget Cuts, 21.03.2025, <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/4130964/this-week-airstrikes-in-yemen-astronaut-homecoming-budget-cuts/>

⁷⁰ Al Jazeera, Mapping US attacks on Yemen's Houthis, 16.03.2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/3/16/mapping-us-attacks-on-yemen>

⁷¹ Euro News, US steps up attacks on Yemen, vowing escalation against Houthi rebels, 07.03.2025, <https://www.euronews.com/2025/03/17/us-steps-up-attacks-on-yemen-vowing-escalation-against-houthi-rebels>

⁷² Euro News, US steps up attacks on Yemen, vowing escalation against Houthi rebels, 07.03.2025, <https://www.euronews.com/2025/03/17/us-steps-up-attacks-on-yemen-vowing-escalation-against-houthi-rebels>

⁷³ TVN24, Huti zaatakowali amerykański lotniskowiec, 17.03.2025, <https://tvn24.pl/swiat/huti-zaatakowali-amerykanski-lotniskowiec-st8352159>

i towarzyszące mu okręty. Rzecznik grupy przekazał, że w kierunku amerykańskiej floty wystrzelono 18 rakiet i jeden dron.^[74]

17 marca 2025 r. nad ranem Amerykanie ponownie zaatakowali cele w prowincjach Al-Dżauf i Al-Hudajda.^[75] Według jemeńskich mediów siły USA przeprowadziły ataki na następujące lokalizacje:

- **Saada** – W Saadzie odnotowano około 12 nalotów. Według telewizji Al Masirah, jeden z ataków na elektrownię w mieście Dahyan spowodował przerwę w dostawie prądu. Dahyan jest znane jako częste miejsce pobytu Abdulmalika al-Huti, przywódcy Huti.
- **Ibb** – Najbardziej śmiertelny atak miał miejsce w dzielnicy Kahza w Ibb, gdzie amerykańskie samoloty bojowe zaatakowały dwa budynki mieszkalne, zabijając co najmniej 15 osób,
- **Sana** – W stolicy odnotowano co najmniej osiem nalotów, w tym jeden, który uderzył w dzielnicę mieszkalną, zabijając co najmniej 15 osób i raniąc dziewięć innych,
- **prowincja Al-Bajda** również doświadczyło ośmiu nalotów,
- **Taizz** – Według dwóch lokalnych świadków, na południowym zachodzie Jemenu doszło do ataków na obiekty wojskowe Huti w Taizz.^[76]

(mapa ataków: <https://www.aljazeera.com/news/2025/3/16/mapping-us-attacks-on-yemen> lub <https://yemen.liveuamap.com/>)

Według doradcy prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego Mike Waltz'a, podczas tygodniowej ofensywy przeciwko jemeńskim rebeliantom Huti siły amerykańskie zlikwidowały kluczowych przywódców tej grupy. Chociaż nie podał ich nazwisk, zaznaczył, że wśród nich był główny specjalista ds. broni rakietowej.^[77]

Według Huti, w amerykańskich atakach zginęły co najmniej 53 osoby (w tym cywile i 5 dzieci), a blisko 100 zostało rannych. Przywódca rebeliantów Abdulmalik al-Huti zapowiedział, że ruch ten będzie kontynuował ataki na amerykańskie statki na Morzu Czerwonym, dopóki USA nie zaprzestaną nalotów na Jemen.^{[78][79][80]}

⁷⁴ Euro News, US steps up attacks on Yemen, vowing escalation against Houthi rebels, 07.03.2025, <https://www.euronews.com/2025/03/17/us-steps-up-attacks-on-yemen-vowing-escalation-against-houthi-rebels>

⁷⁵ Rzeczpospolita, Kolejne ataki USA na Jemen. „Na Boga, czegoś takiego nie doświadczyłem”, 17.03.2025, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art41951921-kolejne-ataki-usa-na-jemen-na-boga-czegos-takiego-nie-doswiadczylem>

⁷⁶ Al Jazeera, Mapping US attacks on Yemen's Houthis, 16.03.2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/3/16/mapping-us-attacks-on-yemen>

⁷⁷ TVN24, Huti zaatakowali amerykański lotniskowiec, 17.03.2025, <https://tvn24.pl/swiat/huti-zaatakowali-amerykanski-lotniskowiec-st8352159>

⁷⁸ TVN24, Huti zaatakowali amerykański lotniskowiec, 17.03.2025, <https://tvn24.pl/swiat/huti-zaatakowali-amerykanski-lotniskowiec-st8352159>

⁷⁹ Rzeczpospolita, Kolejne ataki USA na Jemen. „Na Boga, czegoś takiego nie doświadczyłem”, 17.03.2025, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art41951921-kolejne-ataki-usa-na-jemen-na-boga-czegos-takiego-nie-doswiadczylem>

⁸⁰ Euro News, US steps up attacks on Yemen, vowing escalation against Houthi rebels, 17.03.2025, <https://www.euronews.com/2025/03/17/us-steps-up-attacks-on-yemen-vowing-escalation-against-houthi-rebels>

INNE

Dużym zagrożeniem dla bezpieczeństwa Jemenu są działające na terenie tego kraju liczne bojówki plemienne oraz niezidentyfikowane ugrupowania zbrojne (patrz dalej).^[81]

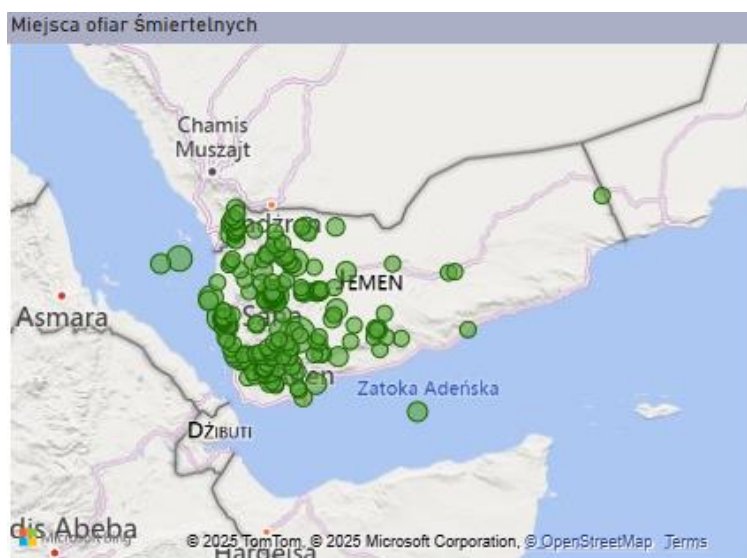
USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Aktualnie Jemen znajduje się w stanie wojny.

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

ANALIZA STATYSTYCZNA

Według danych ACLED, w 2023 r. w Jemenie w różnego rodzaju incydentach śmierć poniosło 724 cywilów, w 2024 r. odnotowano 406 ofiar cywilnych,^[82] tymczasem od początku 2025 r. do 14 marca 2025 r. zginęło 79 cywilów.^[83]

Mapa. Miejsca śmierci cywilów w Jemenie w okresie: 01.01.2024-31.12.2024 (grafika wykonana przez WIKP w programie PowerBI, na podstawie danych ACLED i OpenStreetMap).^[84]

⁸¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Atakujący: Milicje plemienne, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁸² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁸³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Yemen Conflict Observatory, filtry: Yemen, 01.01.2025-14.03.2025, dane pobrano 20.03.2025, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/#regions>

⁸⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

Prowincja (admin1)	Liczba zdarzeń	Liczba ofiar
Al Hudaydah	102	65
Taizz	122	49
Amanat al Asimah	125	46
Al Bayda	46	36
Al Jawf	40	31
Sadah	80	27
Marib	28	20
Shabwah	48	18
Ibb	156	17
Hajjah	24	14
Lahij	25	13
Sanaa	34	13
Amran	39	12
Abyan	20	9
Ad Dali	40	9
Aden	66	7
	44	6
Dhamar	36	5
Hadramawt	9	4
Raymah	4	3
Al Mahrah	2	1
Al Mahwit	3	1
Suma	1093	406

Tabela. Liczba śmiertelnych ofiar cywilnych w poszczególnych jednostkach administracyjnych w Jemenie w okresie: 01.01.2024-31.12.2024 (tabela przygotowana przez WIKP w programie PowerBI, na podstawie danych ACLED)^[85]

W 2024 r. przemoc wobec ludności cywilnej nie przybierała masowych czy poważniejszych rozmiarów i miała charakter incydentalny (choć incydenty te były stosunkowo liczne). Najwięcej incydentów (i ofiar cywilnych) miało miejsce w prowincjach al-Hudajda (65 ofiar śmiertelnych), Taizz (49 ofiar), Amanat al-Asima (46 ofiar).^[86]

W 2024 r. głównymi sprawcami przemocy były siły militarne Huti (515 ataków oraz 142 ofiary cywilne), niezidentyfikowane grupy zbrojne (113 ataków oraz 42 ofiary cywilne) i siły policyjne Huti (98 incydentów oraz 32 ofiary śmiertelne).^[87] Większość cywilnych ofiar poniosła śmierć w 2024 r. wyniku ataków oraz eksplozji min czy ładunków wybuchowych, a także w różnego typu incydentach z użyciem broni.^[88]

⁸⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁸⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁸⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁸⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

DZIAŁANIA WOJENNE

Ludność cywilna jako taka nie jest celem działań sił ani grup zbrojnych. Nie zanotowano przypadków ludobójstwa, czystek etnicznych lub innych zbrodni popełnionych przeciwko ludności cywilnej na masową skalę na terenie Jemenu. Niemniej jednak cywile stają się przypadkowymi ofiarami nalotów czy ostrzału artyleryjskiego prowadzonego przez wszystkie strony konfliktu.^[89]

Operacja „Przywrócić nadzieję”. W 2023 r. najwięcej przypadkowych ofiar powodowały akcje saudyjskich żołnierzy działających w Jemenie w ramach operacji „Przywrócić nadzieję”. W ostrzale saudyjskim śmierć poniosło 296 cywilów, z czego 284 osoby w prowincji Saada (w licznych incydentach, z których dwa najkrwawsze, zabiły 130 oraz 40 osób). 15 lutego 2023 r. saudyjska straż graniczna ostrzelała grupę 140 migrantów zabijając 130 osób, głównie kobiet i dzieci. Do podobnego incydentu doszło 15 marca 2023 r. kiedy zginęło 40 osób.^[90] W 2024 r. w wyniku saudyjskich działań w ramach operacji „Przywrócić nadzieję” zginęło w Jemenie 26 cywilów.^[91]

Ostrzał ze strony Izraela. 20 lipca 2024 r. Izrael przeprowadził ostrzał portu Al Hali w Al-Hudajda. W jego wyniku zginęło 9 pracowników Yemen Petroleum Company, a 80 innych zostało rannych. Była to odpowiedź na atak dronów przeprowadzony przez Huti na Tel Awiw, w wyniku którego zginęła 1 osoba, do którego doszło dzień wcześniej.^[92]

Dnia 29 września 2024 r. Izrael wystrzelił 15 rakiet w Al-Hudajda przyczyniając się do śmierci 5 cywilów. Kolejny atak miał miejsce 19 i 26 grudnia. W jego wyniku zginęły odpowiednio 2 i 3 osoby cywilne.

Z kolei pojedyncze ofiary (5 osób) – głównie wskutek wybuchu min i przypadkowych ładunków wybuchowych – poniosły śmierć z rąk sił lojalnych wobec uznanego rządu jemeńskiego (Tymczasowej Rady Prezydenckiej).^[93]

Tymczasowa Rada Południowa (Southern Transitional Council, STC). Według bazy danych ACLED, od początku 2023 r. do 13 marca 2025 r. w wyniku działania oddziałów STC (64 incydenty) zginęło 19 cywilów.^[94]

⁸⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁹⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁹¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁹² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Atakujący: Military Forces of Israel, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁹³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Atakujący: Military Forces of Israel, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁹⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Yemen Conflict Observatory Actor Profile, Southern Transitional Council, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/actor-profiles/southern-transitional-council/>

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

W ciągu 2023 r. oraz 2024 r. wyniku działań podejmowanych przez oddziały Hutich śmierć poniosło 338 cywilów (196 w 2023 r. oraz 142 w 2024 r.). Najwięcej ofiar było w prowincjach al-Hudajda (83), Taizz (64), al-Dżauf (45), Amanat al-Asimah (25), Ibb (22) oraz al-Bajda (21). Ataki przypisywane Hutim obejmowały zarówno ostrzał z broni palnej i incydentalny ostrzał artyleryjski, jak i wybuchy min. Liczne incydenty powodowały stosunkowo niewielkie ofiary (w żadnym wypadku ich liczba nie przekroczyła jednorazowo 8 w 2024 r. oraz 4 w 2023 r.).^[95]

Dnia 1 grudnia 2024 r. drony Hutich zaatakowały szkołę w wiosce Al-Bumiya (Taizz) zabijając 8 osób oraz raniąc 6 innych. 15 września 2024 r. wystrzelona przez Hutich rakietą uderzyła w dom w Al-Ayanah (Amran), doprowadzając do wybuchu kanistra z gazem i w efekcie zabijając 3 osoby cywilne. Dnia 5 sierpnia 2024 r. bojownicy Huti zabili w Al-Hawban (Taizz) 3 osoby cywilne, które chciały ich powstrzymać przed zaborem ziemi. 10 lipca 2024 r. Huti zaatakowali wioskę Hubur (Taizz) zabijając 3 osoby (w tym 2 dzieci) oraz raniąc 5 kobiet i dzieci.^[96]

5 sierpnia 2023 r. Huti ostrzelali samochód w Al-Aqabah (Al Jawf) zabijając 4 osoby cywilne. 8 maja 2023 r. Huti ostrzelali wioskę Al-Hajjaylah (Al-Hudajda) zabijając 4 osoby oraz raniąc 4 inne. Dnia 5 maja 2023 r. Huti otworzyli ogień w wiosce Bayt Al-Faqiah (Al-Hudajda) zabijając co najmniej 4 osoby oraz raniąc 4 inne.^[97]

W 2023 r. oraz 2024 r. było jeszcze wiele analogicznych działań Huti, w wyniku których ginęła ludność cywilna.^[98]

DZIAŁANIA ODWETOWE

W Jemenie odnotowano incydentalne ofiary wśród ludności cywilnej, będące skutkiem działań sił zbrojnych Rady Prezydenckiej. Dnia 1 listopada 2024 r. siły zbrojne rzuciły bombę na szkołę w An-Nunayjah (Ad-Dali) zabijając 1 ucznia oraz raniąc 10 innych.^[99]

Dnia 6 kwietnia 2023 r. wystrzelony przez koalicję działającą przeciwko Hutim pocisk zabił 1 osobę w Al-Hashmah (Taizz). 13 stycznia 2023 r. snajper zabił kobietę w Hawamirah (Taizz).^[100]

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU ZBROJNEGO

Trwający od 10 lat konflikt zepchnął Jemen w sytuację katastrofy humanitarnej. Ponad połowa ludności kraju – 18,6 mln ludzi z szacowanych 32 mln mieszkańców

⁹⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁹⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁹⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁹⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁹⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Atakujący: Military Forces of Yemen Presidential Leadership Council, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁰⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Atakujący: Military Forces of Yemen Presidential Leadership Council, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

kraju ogółem – potrzebuje pomocy humanitarnej. Jest to spadek liczby potrzebujących o 16% w porównaniu z 2023 r. (tendencja spadkowa zauważalna była również w ciągu 2 wcześniejszych lat). Wynika to głównie z większej swobody poruszania się po kraju, szerszego napływu importu oraz lepszego dostępu dla pomocy humanitarnej w szczególnych regionach. Jednak ogólna katastrofalna sytuacja ekonomiczna kraju i spowodowany wojną upadek gospodarki sprawiają, że sytuacja pozostaje alarmująca.^{[101][102]}

W Jemenie odnotowano najwyższy dotychczas zarejestrowany odsetek niedożywienia, a sytuacja pod tym względem stale ulega zaostrzeniu. Prawie połowa dzieci do 5. roku życia dotknięta jest w umiarkowanym lub poważnym stopniu zahamowaniem wzrostu. Niedożywienie jest najpoważniejszym problemem w prowincjach al-Hudajda, Hadżdża i Taizz.^[103] Jak ocenia World Food Programme (WFP), 17 mln ludzi zagrożonych jest niedoborem żywności, 6,1 mln pilnie potrzebuje pomocy żywnościowej, a 3,5 mln jest poważnie niedożywionych. Niestabilna sytuacja na Morzu Czerwonym i dokonywane przez bojowników Huti ataki na statki transportowe utrudniają dostarczanie pomocy humanitarnej i żywnościowej.^[104]

Co najmniej 2 mln dzieci w wieku szkolnym (około 20% ogółu dzieci) jest wykluczona z systemu edukacji. Co najmniej jedna na cztery szkoły została zniszczona lub zamieniona na placówki dla przesiedleńców lub obiekty użytku wojskowego. Dwie trzecie nauczycieli nie otrzymuje regularnego wynagrodzenia.^[105]

Usługi publiczne zostały poważnie ograniczone, w kraju działa mniej niż połowa istniejących wcześniej placówek medycznych, brakuje leków i wyposażenia, a w 49 okręgach (spośród 276) nie ma ani jednego lekarza. Około 10 mln Jemeńczyków nie ma dostępu do opieki medycznej nawet na podstawowym poziomie. Brakuje odpowiednich usług sanitarnych, problematyczny jest również dostęp do wody zdatnej do picia.^[106]

INNE

Brak odpowiednich usług sanitarnych przyczynił się do wybuchu w kraju epidemii cholery. Pierwsze przypadki pojawiły się w 2016 r. Jak szacuje Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), do połowy 2022 r. pojawiło się ponad 2,5 mln przypadków cholery, a wskutek choroby zmarło ponad 4 tys. osób. Prawie połowa zachorowań pojawiła się wśród dzieci. Bardzo słaby i dotknięty skutkami wojny system ochrony zdrowia

¹⁰¹ OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Needs Overview, Yemen, styczeń 2024, <https://www.unocha.org/yemen>

¹⁰² ACAPS (Assessment Capacities Project), Yemen, Social impact overview 2022, <https://www.acaps.org/special-report/yemen-social-impact-overview-2022>

¹⁰³ OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Needs Overview, Yemen, styczeń 2024, <https://www.unocha.org/yemen>

¹⁰⁴ World Food Programme, Yemen Situation Report #12, December 2023, 05.02.2024, <https://reliefweb.int/attachments/07a22cfd-bfb5-4687-9d6a-b8a522f03189/WFP-0000155783.pdf>

¹⁰⁵ UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund), Yemen, Education, <https://www.unicef.org/yemen/education>

¹⁰⁶ OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Yemen, Crisis Overview, <https://www.unocha.org/yemen/crisis-overview>

nie jest w stanie odpowiedzieć w adekwatny sposób na potrzeby związane z wybuchem epidemii.^{[107][108]}

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW NIEZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

TERRORYZM

W Jemenie istnieje duże zagrożenie terroryzmem, działają tam komórki al-Kaidy oraz Państwa Islamskiego (PI). Niemniej jednak w ostatnim okresie do zamachów dochodziło sporadycznie. Obecność operacyjna al-Kaidy jest najsilniejsza w prowincjach Abjan i Szabwa. Grupa jest również aktywna w prowincjach Hadramawt, Marib i al-Bajda, a jej uśpione komórki znajdują się w al-Mahra, Adenie i Lahidż. Szacuje się, że aktualnie grupa posiada w Jemenie od 3 000 do 4 000 członków, w tym zarówno aktywnych, jak i pasywnych.^[109] W odniesieniu do 2023 r. ACLED donosi o 2 atakach al-Kaidy na terenie Jemenu, w których zginął 1 cywil. Tymczasem w 2024 r., doszło do 3 ataków al-Kaidy, nie odnotowano jednak ofiar cywilnych (organizacja atakowała przede wszystkim członków sił zbrojnych).^[110]

Szacuje się, że we wrześniu 2023 r. PI liczyło w Jemenie około 100 bojowników, z bezpiecznymi schronieniami w prowincjach Marib i Shabwa oraz komórkami uśpionymi w Aden i al-Bayda. Jego rola w środowisku konfliktu w Jemenie jest w chwili obecnej marginalna, a jego aktywność drastycznie spadła od 2021 r. Od początku 2023 r. do 13 marca 2025 r. nie odnotowano żadnych działań PI na terenie Jemenu, których celem byłaby ludność cywilna.^[111]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

Pozaprawne zabójstwa: W Jemenie dochodzi do pozaprawnych zabójstw, które są dokonywane zarówno przez podmioty powiązane z Radą Prezydencką, STC, Huti, bojówkami plemiennymi, niezidentyfikowanymi ugrupowaniami zbrojnymi, jak i przez podmioty zagraniczne.^[112]

W 2023 r. oraz 2024 r. siły zbrojne powiązane z Radą Prezydencką przyczyniły się do śmierci 34 cywilów (23 w 2023 r. oraz 11 w 2024 r.). Doszło do nich w wyniku stosowania przemocy w ośrodkach detencyjnych, jak również przypadkowych ataków oraz wybuchów bomb itp.^[113]

¹⁰⁷ Reliefweb, Cholera situation in Yemen, December 2020, 05.03.2021, <https://reliefweb.int/report/yemen/cholera-situation-yemen-december-2020>

¹⁰⁸ ICRC (International Committee of the Red Cross), The Water Situation in Yemen, 05.06.2022, <https://www.icrc.org/en/document/water-situation-yemen>

¹⁰⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Yemen Conflict Observatory, Actor Profile, Al-Qaeda in the Arabian Peninsula, 31.01.2024, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/actor-profiles/al-qaeda-in-the-arabian-peninsula/>

¹¹⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Atakujący: AQAP, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹¹¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Yemen Conflict Observatory, Actor Profile, Islamic State, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/actor-profiles/islamic-state-in-yemen/>

¹¹² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹¹³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Atakujący: Military Forces of Yemen Presidential Leadership Council, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

W listopadzie 2024 r. Huti dopuścili się tortur oraz ostatecznie zabili 7 więźniów (wstrzykując im toksyczną substancję) w centralnym ośrodku detencyjnym w Sanie.^[114]

Dużym zagrożeniem dla ludności cywilnej są działające na terytorium Jemenu niezidentyfikowane ugrupowania zbrojne, które przyczyniły się do śmierci 180 cywilów w 2023 oraz 2024 r.^[115] Tymczasem liczne bojówki plemienne zabiły w tym samym czasie 44 osoby cywilne.^[116]

W Jemenie zdarzają się także przypadki zabójstw jemeńskich rybaków przez wojsko Erytrei (po jednym incydencie w lipcu 2023 r. oraz sierpniu 2024 r.). Przyczyny tego typu zdarzeń nie są znane.^[117]

Porwania: W Jemenie stosunkowo często dochodzi do porwań. W 2023 r. uprowadzone zostało 146 osób, nie odnotowano jednak w związku z tym ofiar śmiertelnych. Najwięcej osób uprowadzonych zostało w prowincjach: Ibb (28), Aden (18), Sana (15), Amanat al-Asima (11). Porwań dopuszczali się bojownicy sił Hutich, członkowie niezidentyfikowanych ugrupowań zbrojnych, bojownicy STC, a także, przedstawiciele jemeńskiej armii.^[118]

W 2024 r. różne ugrupowania uprowadziły 299 osób (nie było ofiar śmiertelnych), najwięcej w Ibb (72), Amanat al-Asima (53), Aden (34), Damar (26), Amran (23). Najpoważniejszym tego typu incydentem było uprowadzenie 70 mieszkańców wioski w okolicy miasta Dżibla w lutym 2024 r. Było to następstwem starć między bojownikami Huti a członkami miejscowego rodu, w których śmierć poniósł huticki dowódca.^[119]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

Od początku 2023 r. do końca 2024 r. w Jemenie odbyło się blisko 10,5 tys. protestów, w tym 108 gwałtownych demonstracji oraz demonstracji z interwencją policji. W ich wyniku zginęły co najmniej 3 osoby (wszystkie w 2023 r.).^[120]

W ostatnim czasie do wybuchu masowych protestów doszło w Jemenie m.in. po amerykańskich atakach lotniczych, które miały miejsce w marcu 2025 r. Demonstranci, uzbrojeni w karabiny i niosący transparenty, skandują hasła "śmierć Ameryce, śmierć Izraelowi". Protesty odbyły się na terenach kontrolowanych przez

¹¹⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Atakujący Huti, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹¹⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Atakujący: niezidentyfikowane ugrupowania zbrojne, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹¹⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Atakujący: Milicje plemienne, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹¹⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Atakujący: Military Forces of Eritrea, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹¹⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Abductions, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹¹⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Abductions, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹²⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, Civilians (Yemen), Peaceful protests, Violent demonstrations, Protests with intervention, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

jemeńskich rebeliantów Huti, w tym w miastach takich jak Sana, Saada, Damar, Hudajda i Amran.^[121]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

W Jemenie ważną rolę na licznych rynkach przestępczych w kraju, w tym w handlu ludźmi i przemyśle, międzynarodowym handlu bronią, handlu narkotykami itp. odgrywają podmioty zagraniczne. Udzielanie wsparcia walczącym stronom przez zagraniczne podmioty, zarówno dla celów konfliktu, jak i dla celów zarobkowych, odgrywa znaczącą rolę w gospodarce wojennej i zachęca do kontynuowania walk.^[122]

Istnienie równoległych struktur władzy w Jemenie, powszechna korupcja, rozdrobnienie środowiska bezpieczeństwa itp. utrudniają zwalczanie podmiotów przestępczych działających w kraju. Jednocześnie podmioty państwowe, zwłaszcza podmioty zajmujące się bezpieczeństwem, są współwinne zorganizowanej działalności przestępczej.^[123]

Liczne jemeńskie siatki przestępcze prowadzą działalność zarówno na obszarach kontrolowanych przez Huti, jak i na obszarach kontrolowanych przez uznane władze Jemenu. Są one zaangażowane w szereg działań, od handlu bronią po handel ludźmi i przemyt ludzi. Ze względu na tragiczną sytuację gospodarczą w kraju, czarny rynek stale się rozwija. Jednocześnie siatki przestępcze zajmujące się handlem ludźmi i przemytem, a także handlem bronią, wykraczają poza terytorium kraju oraz są często tworzone w celu prowadzenia działalności terrorystycznej.^[124]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Jemeńskie prawo przewiduje swobodę przemieszczania się, wyjazdu za granicę, emigracji i repatriacji, jednakże w praktyce swobody te są poważnie ograniczone. Siły Hutich, siły bezpieczeństwa i władze plemienne utrzymują posterunki na głównych drogach. W wielu regionach milicje plemienne instalują własne punkty kontrolne (lub niekiedy wspólnie z wojskiem) i zatrzymują podróżujących, wymuszają opłaty, okradają, lub zatrzymują do czasu otrzymania okupu. Zniszczenia dróg, mostów i innej infrastruktury w wyniku konfliktu utrudniają przepływ towarów i osób w całym kraju, w tym utrudniają dostarczanie pomocy humanitarnej i inne dostawy.^[125]

Główne drogi wokół miasta Taizz są od 2015 r. zamknięte przez siły Hutich, co poważnie ogranicza swobodę przemieszczania się ludności cywilnej i utrudnia

¹²¹ France24, Tens of thousands rally in rebel-held Yemen to oppose deadly US strikes, 17.03.2025, <https://www.france24.com/en/live-news/20250317-yemen-s-huthis-claim-us-aircraft-carrier-attacks>

¹²² The Organized Crime Index, Yemen, <https://ocindex.net/country/yemen>

¹²³ The Organized Crime Index, Yemen, <https://ocindex.net/country/yemen>

¹²⁴ The Organized Crime Index, Yemen, <https://ocindex.net/country/yemen>

¹²⁵ USDOS (US Department of State), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Yemen, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107612.html>

przepływ niezbędnych towarów, lekarstw i pomocy humanitarnej dla mieszkańców miasta.^[126]

Kobiety mają mniejszą swobodę podróżowania niż mężczyźni, choć ograniczenia różnią się w zależności od lokalizacji. Nękanie kobiet i dziewcząt bez męskiej eskorty na punktach kontrolnych oraz brak środków na opłacenie transportu utrudnia kobietom dostęp do służby zdrowia i innych świadczeń. Ograniczenia przemieszczania się nakładane na kobiety są ostrzejsze na terenach kontrolowanych przez Hutich. Wymaga się od nich zgody męskiego opiekuna na podróż, a w ostatnim roku coraz częściej nakłada się obowiązek, by kobieta podróżowała pod opieką męskiego krewnego (co na przykład przekłada się na niemożność wypożyczenia samochodu w Sanie przez kobietę bez męskiego opiekuna lub odmowę sprzedaży biletów w środkach transportu).^[127]

Bezpieczeństwo podróży ogranicza fakt, że siły Hutich instalowały miny przeciwpiechotne (prawdopodobnie również morskie) w wielu regionach, zwłaszcza na południowym wybrzeżu Morza Czerwonego.^[128]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Jeśli chodzi o migrację wewnętrzną, aktualnie duża liczba Jemeńczyków mieszka w miejscu innym niż to, w którym się urodzili. Większość (najprawdopodobniej wszyscy) z nich zostali przymusowo przesiedleni w wyniku wojny.^[129]

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

W Jemenie jest ponad 4,5-4,7 mln osób (według różnych źródeł) wewnątrznie przesiedlonych, z których większość była wielokrotnie wysiedlana na przestrzeni wielu lat.^{[130][131][132][133]}

Ponad 2 mln przesiedleńców, którzy uciekli z terenów przejętych przez hutickich rebeliantów, przebywają w samej prowincji Marib.^[134] Ponad 2,3 mln wewnętrznych uchodźców przebywa w 13 prowincjach południowego Jemenu.^[135] Ponad 30%

¹²⁶ USDOS (US Department of State), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Yemen, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107612.html>

¹²⁷ USDOS (US Department of State), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Yemen, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107612.html>

¹²⁸ USDOS (US Department of State), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Yemen, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107612.html>

¹²⁹ Integral Human Development, Yemen, <https://migrants-refugees.va/country-profile/yemen/>

¹³⁰ UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Yemen Crisis Explained, 21.03.2024, <https://www.unrefugees.org/news/yemen-crisis-explained/>

¹³¹ OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Needs Overview, Yemen, styczeń 2024, <https://www.unocha.org/yemen>

¹³² UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), IDP Protection Monitoring Update: 01 Jan 2024 - 31 Nov 2024; Yemen; 2024, 04.12.2024, <https://data.unhcr.org/en/documents/download/112913>

¹³³ UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Meet three displaced individuals in Yemen whose lives have been transformed by UNHCR's lifesaving assistance, 18.03.2025, <https://www.unrefugees.org/news/meet-three-displaced-individuals-in-yemen-whose-lives-have-been-transformed-by-unhcrs-lifesaving-assistance/>

¹³⁴ Arab News, Seven displaced Yemeni babies die from cold in Marib, 10.01.2023, <https://www.arabnews.com/node/2230086/middle-east>

¹³⁵ Reliefweb, IOM Yemen Appeal, January-December 2023, 27.02.2023, <https://reliefweb.int/report/yemen/iom-yemen-appeal-january-december-2023>

wewnętrznych uchodźców stanowią osoby, które były przesiedlone więcej niż jednokrotnie.^[136]

Wielu z wewnętrznych przesiedleńców szukało schronienia w obozach dla przesiedleńców, które są przeludnione, nie oferują odpowiednich miejsc mieszkalnych, i są pozbawione właściwego zaopatrzenia w wodę oraz systemów sanitarnych.^[137]

Choć liczba nowych przesiedleńców spadła od czasu wprowadzenia w życie zawieszenia broni w kwietniu 2022 r. (które nieformalnie jest kontynuowane), to w 2023 r. odnotowano mimo wszystko ponad 314 tys. nowych przesiedleń (większość w związku z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, a 24% w wyniku trwającego konfliktu).^[138] Od stycznia do połowy lipca 2024 r. odnotowano około 10,5 tys. przesiedleń.^[139] Mimo spadku poziomu przemocy i względnego spokoju $\frac{3}{4}$ uciekinierów przebywających w prowincji Marib nie myśli o powrocie do domów.^[140]

UCHODŹCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Według danych UNHCR w 2023 r. 7.658 osób z Jemenu uciekło i złożyło wniosek o azyl w innych krajach. Odpowiada to około 0,019% wszystkich mieszkańców.^[141] Najwięcej uchodźców z Jemenu znajduje się w krajach sąsiadujących, takich jak Arabia Saudyjska i Jordania, ze względu na bliskość geograficzną i historyczne powiązania. Najliczniejsza grupa Jemeńczyków przebywa w Arabii Saudyjskiej, gdzie mieszka ponad 1,8 miliona osób pochodzenia jemeńskiego.^[142] Według danych z 2025 r. w Jordanii mieszka około 11 tys. zarejestrowanych jako uchodźcy przez UNHCR.^[143]

Jemeńczycy uciekają ponadto przed wojną do pobliskiego Egiptu, Dżibuti, Sudanu, Somalii (drogą morską).^{[144][145]} Osoby wybierające migrację do Rogu Afryki przez Zatokę Adeńską są motywowane przede wszystkim przez bliską odległością oraz istniejącymi związkami kulturowymi. Pomimo bariery językowej historia powiązań

¹³⁶ OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Needs Overview, Yemen, styczeń 2024, <https://www.unocha.org/yemen>

¹³⁷ OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Needs Overview, Yemen, styczeń 2024, <https://www.unocha.org/yemen>

¹³⁸ OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Needs Overview, Yemen, styczeń 2024, <https://www.unocha.org/yemen>

¹³⁹ Reliefweb, Rapid Displacement Tracking - Yemen IDP Dashboard Reporting Period: 07 - 13 July 2024, 15.07.2024, <https://reliefweb.int/report/yemen/rapid-displacement-tracking-yemen-idp-dashboard-reporting-period-07-13-july-2024>

¹⁴⁰ IOM (International Organization for Migration), Return Remains Distant Hope for Displaced in Ma'rib While Needs Continue to Climb, 15.11.2022, <https://mena.iom.int/news/return-remains-distant-hope-displaced-marib-while-needs-continue-climb>

¹⁴¹ World Data, Asylum applications and refugees from Yemen, <https://www.worlddata.info/asia/yemen/asylum.php>

¹⁴² Argaam, A rundown on number of foreign residents, nationalities in Saudi Arabia, 01.06.2023, <https://www.argaam.com/en/article/articledetail/id/1648145>

¹⁴³ UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Jordan Operational, <https://data.unhcr.org/en/country/jor>

¹⁴⁴ Badacze i badaczki na granicy, Poza „kryzysem granic”, cz. 4: Emigracja z Jemenu, <https://www.bbng.org/poza-kryzysem-granic-cz-4>

¹⁴⁵ Wyborcza.pl, Jemeńczyków wygnała z kraju wojna, dziś wegetują w Dżibuti. Pomaga im Polska Akcja Humanitarna i prosi o wsparcie, 03.02.2019, <https://wyborcza.pl/7,75399,24418723,jemenczykow-wygнала-z-kraju-wojna-dzis-wegetuja-w-dzibuti.html>

i wzajemnych wpływów od czasów starożytnego królestwa Aksum sprawiła, że Jemeńczycy są kulturowo bliscy Somalijczykom lub Etiopczykom.^[146]

Dżibuti, Somalia, Etiopia i Sudan – inaczej niż państwa Europy lub Bliskiego Wschodu – przyznawały Jemeńczykom status uchodźców, co pozwalało im uniknąć próżni prawnej, ułatwiało rejestrację i dostęp do ewentualnej pomocy, nawet jeśli miała ona być symboliczna.^[147]

PODSUMOWANIE

Do wybuchu wojny w 2014 r. Jemen był republiką prezydencką, lecz w chwili obecnej system ten przechodzi transformację. Kraj jest podzielony między walczące ze sobą siły i nie ma ośrodka władzy zdolnego do kontrolowania znacznej większości terytorium. Na północy władzę sprawuje samozwańczy rząd rebelianckich Hutich, a na południu funkcję prezydenta przejęła 8 osobowa Rada Prezydencka, złożona z przywódców głównych sił antyhutickich w kraju.

W Jemenie trwa konflikt zbrojny, w którym początkowo starli się rebelianci Huti z północy oraz władze centralne. Jednak antyhutickie siły przechodziły liczne przeobrażenia i są mocno podzielone. W sytuacji destabilizacji kraju, na południu odrodziły się dążenia secesjonistyczne, a Południowa Rada Tymczasowa (STC) w 2019 r. starła się z siłami lojalnymi wobec prezydenta kraju Hadiego. Ostatecznie jednak udało się obu stronom zawrzeć porozumienie, a po długich negocjacjach utworzyć rząd. Obecnie przedstawiciel STC jest w składzie Rady Prezydenckiej.

Uznaje się, że rebelianci Huti wspierani są przez Iran. W 2015 r. w wojnę w Jemenie włączyła się z kolei międzynarodowa koalicja antyhuticka. Jej główni uczestnicy: Arabia Saudyjska oraz Zjednoczone Emiraty Arabskie wspierają rywalizujące ze sobą siły antyhutickie i realizują własne partykularne cele.

Od kwietnia 2022 r. obowiązywał przez 6 miesięcy rozejm między walczącymi stronami. Mimo że nie został on oficjalnie przedłużony, to walczący powstrzymują się od działań eskalacyjnych. Konflikt trwa nadal, lecz z niską intensywnością.

Ludność cywilna nie jest celowym obiektem ataków walczących stron, lecz staje się ofiarą „uboczną”. Wszystkie strony konfliktu dopuszczają się naruszeń i działań, które uderzają nie tylko w wrogie formacje wojskowe, lecz także w cywilów. Najwięcej ofiar cywilnych powodował ostrzał artyleryjski Hutich oraz naloty z powietrza prowadzone przez saudyjskie lotnictwo. Niemniej jednak zawieszenie broni znacznie zmniejszyło ilość takich działań.

W 2023 r. było w Jemenie 724 cywilnych ofiar, w 2024 r. odnotowano 406 ofiar cywilnych, tymczasem od początku 2025 r. do 14 marca 2025 r. zginęło 79 cywilów. Większość cywilnych ofiar poniosła śmierć w wyniku ataków oraz eksplozji min czy ładunków wybuchowych, a także w różnego typu incydentach z użyciem broni.

¹⁴⁶ PISM (Polski Instytut Spraw Międzynarodowych), Nowa fala emigracji z Bliskiego Wschodu do Afryki, 26.07.2021, <https://www.pism.pl/publikacje/nowa-fala-emigracji-z-bliskiego-wschodu-do-afryki>

¹⁴⁷ PISM (Polski Instytut Spraw Międzynarodowych), Nowa fala emigracji z Bliskiego Wschodu do Afryki, 26.07.2021, <https://www.pism.pl/publikacje/nowa-fala-emigracji-z-bliskiego-wschodu-do-afryki>

W kraju jest 4,5-4,7 mln przesiedleńców wewnętrznych. Są to przede wszystkim uciekinierzy z zajętych przez Huti terenów. Połowa z nich schroniła się w prowincji Marib, pozostali przebywają w 13 prowincjach na południu kraju.

Jemen dotknięty jest poważnym kryzysem humanitarnym. Problemem jest niedożywienie, brak świadczeń edukacyjnych i zdrowotnych, wyniszczona wojną gospodarka, która uzależnia 2/3 ludności kraju od pomocy humanitarnej.

W kraju obowiązuje kara śmierci i jest ona orzekana i wykonywana.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. ABC Net, Why is the US attacking Yemen's Houthis?, 17.03.2025, <https://www.abc.net.au/news/2025-03-17/why-is-the-us-attacking-yemens-houthis/105060702>
2. ACAPS (Assessment Capacities Project), Yemen, Social impact overview 2022, <https://www.acaps.org/special-report/yemen-social-impact-overview-2022>
3. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Yemen, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>
4. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Violence in Yemen During the UN-Mediated Truce: April-October 2022, 14.10.2022, <https://acleddata.com/2022/10/14/violence-in-yemen-during-the-un-mediated-truce-april-october-2022/>
5. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Yemen Conflict Observatory, Red Sea Attacks, dane pobrano 20.03.2025, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/red-sea-attacks-dashboard/>
6. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Yemen Data Project, Yemen Conflict Observatory, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory//regions>
7. ACLED, Yemen Conflict Observatory Actor Profile, Southern Transitional Council, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/actor-profiles/southern-transitional-council/>
8. ACLED, Yemen Conflict Observatory, Actor Profile, Al-Qaeda in the Arabian Peninsula, 31.01.2024, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/actor-profiles/al-qaeda-in-the-arabian-peninsula/>
9. ACLED, Yemen Conflict Observatory, Actor Profile, Islamic State, <https://acleddata.com/yemen-conflict-observatory/actor-profiles/islamic-state-in-yemen/>
10. Al Jazeera, Mapping US attacks on Yemen's Houthis, 16.03.2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/3/16/mapping-us-attacks-on-yemen>
11. Al Jazeera, UAE pledges to retaliate after three killed in Houthi attacks, 17.01.2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/1/17/fires-in-abu-dhabi-houthis-announce-operation-deep-in-uae>
12. Al Jazeera, Yemen appoints Foreign Minister Ahmed Awad bin Mubarak as prime minister, 05.02.2024, <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/5/yemen-appoints-foreign-minister-ahmed-awad-bin-mubarak-as-prime-minister>
13. Amerigeo, Yemen - Subnational Administrative Boundaries, <https://data.amerigeoss.org/dataset/yemen-admin-boundaries>
14. Amnesty International, Death Sentences and Executions 2022, 16.05.2023 <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/6548/2023/en/>

15. Amnesty International, Death Sentences and Executions 2023, 29.05.2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7952/2024/en/>
16. Amnesty International, Yemen: 24 Baha'i people, including a child, facing possible death penalty 18/09/2018, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/09/yemen-24-bahai-people-including-a-child-facing-possible-death-penalty/>
17. Arab News, Seven displaced Yemeni babies die from cold in Marib, 10.01.2023, <https://www.arabnews.com/node/2230086/middle-east>
18. Argaam, A rundown on number of foreign residents, nationalities in Saudi Arabia, 01.06.2023, <https://www.argaam.com/en/article/articledetail/id/1648145>
19. Badacze i badaczki na granicy, Poza „kryzysem granic”, cz. 4: Emigracja z Jemenu, <https://www.bbng.org/poza-kryzysem-granic-cz-4>
20. BBC News, Mixed success for Saudi military operation in Yemen, 12.05.2015, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-32593749>
21. BBC News, Who are the Houthis and why are they attacking Red Sea ships?, 05.02.2024, https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67614911?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA
22. BBC News, Yemen country profile, ostatnia aktualizacja strony 13.02.2024, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14704852>
23. Britannica, Transfer of power to Abd Rabbuh Mansur Hadi, <https://www.britannica.com/place/Yemen/Transfer-of-power-to-Abd-Rabbuh-Mansur-Hadi/ref1302891>
24. Carnegie Endowment for International Peace, Where is the Yemen War Heading?, 15.04.2020, <https://carnegieendowment.org/sada/81565>
25. Carnegie Endowment for International Peace, Yemen's Post-Hybrid Balance: The New Presidential Council, 09.06.2022, <https://carnegieendowment.org/sada/87301>
26. Chatham House, Report on state structures, government legitimacy and the role of armed groups, Between Order and Chaos; A New Approach to Stalled State Transformations in Iraq and Yemen, wrzesień 2019, https://www.ecoi.net/en/document-search/?country=yem&content=sunni&sort_by=origPublicationDate&sort_order=desc
27. CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Yemen, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/yemen/>
28. Cornel Law School, Republic of Yemen (Yemen), <https://deathpenaltyworldwide.org/database///results/country?id=86>
29. Council on Foreign Relations, Yemen's Tragedy: War, Stalemate, and Suffering, 21.10.2022, <https://www.cfr.org/background/yemen-crisis>
30. ECFR (European Council of Foreign Relations), Mapping the Yemen conflict, <http://www.ecfr.eu/mena/yemen/>

31. Euro News, US steps up attacks on Yemen, vowing escalation against Houthi rebels, 07.03.2025, <https://www.euronews.com/2025/03/17/us-steps-up-attacks-on-yemen-vowing-escalation-against-houthi-rebels>
32. Euro News, US steps up attacks on Yemen, vowing escalation against Houthi rebels, 07.03.2025, <https://www.euronews.com/2025/03/17/us-steps-up-attacks-on-yemen-vowing-escalation-against-houthi-rebels>
33. France24, Tens of thousands rally in rebel-held Yemen to oppose deadly US strikes, 17.03.2025, <https://www.france24.com/en/live-news/20250317-yemen-s-houthi-claim-us-aircraft-carrier-attacks>
34. Global Conflict Tracker, War in Yemen, 25.04.2023, <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/war-yemen>
35. HRW (Human Rights Watch), World Report 2024 - Yemen, 11.01.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2103150.html>
36. Huffpost, U.S. And British Strikes In Yemen Answer Houthis Surge In Red Sea Attacks, 25.02.2024, https://www.huffpost.com/entry/us-british-strikes-yemen-houthi-red-sea_n_65db6b39e4b0e4346d52bf5c
37. ICG (International Crisis Group), Yemen's Troubled Presidential Leadership Council, 04.05.2023, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/yemens-troubled-presidential-leadership-council>
38. ICG (The International Growth Centre), Maeen Abdulmalik Saeed, <https://www.theigc.org/people/maeen-abdulmalik-saeed>
39. ICRC (International Committee of the Red Cross), The Water Situation in Yemen, 05.06.2022, <https://www.icrc.org/en/document/water-situation-yemen>
40. Informator ekonomiczny MSZ, Jemen, 03.03.2021, <https://www.gov.pl/web/arabiasaudyjska/jemen-ie>
41. Integral Human Development, Yemen, <https://migrants-refugees.va/country-profile/yemen/>
42. IOM (International Organization for Migration), Return Remains Distant Hope for Displaced in Ma'rib While Needs Continue to Climb, 15.11.2022, <https://mena.iom.int/news/return-remains-distant-hope-displaced-marib-while-needs-continue-climb>
43. OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Needs Overview, Yemen, styczeń 2024, <https://www.unocha.org/yemen>
44. OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Yemen, Crisis Overview, <https://www.unocha.org/yemen/crisis-overview>
45. PISM (Polski Instytut Spraw Międzynarodowych), Nowa fala emigracji z Bliskiego Wschodu do Afryki, 26.07.2021, <https://www.pism.pl/publikacje/nowa-fala-emigracji-z-bliskiego-wschodu-do-afryki>

46. PISM (Polski Instytut Spraw Międzynarodowych), Rezygnacja prezydenta Jemenu szansą dla procesu pokojowego, 14.04.2022, <https://pism.pl/publikacje/rezygnacja-prezydenta-jemenu-szansa-dla-procesu-pokojowego>
47. Reliefweb, Cholera situation in Yemen, December 2020, 05.03.2021, <https://reliefweb.int/report/yemen/cholera-situation-yemen-december-2020>
48. Reliefweb, IOM Yemen Appeal, January-December 2023, 27.02.2023, <https://reliefweb.int/report/yemen/iom-yemen-appeal-january-december-2023>
49. Reliefweb, Rapid Displacement Tracking - Yemen IDP Dashboard Reporting Period: 07 - 13 July 2024, 15.07.2024, <https://reliefweb.int/report/yemen/rapid-displacement-tracking-yemen-idp-dashboard-reporting-period-07-13-july-2024>
50. Reuters, Saudi-led coalition announces end to Yemen operation, 21.04.2015, <https://www.reuters.com/article/idUSKBN0NC24S/>
51. Reuters, Yemen appoints foreign minister Ahmed Awad Bin Mubarak as prime minister, 05.02.2024, <https://www.reuters.com/world/middle-east/yemen-appoints-foreign-minister-ahmed-awad-bin-mubarak-new-prime-minister-2024-02-05/>
52. Rzeczpospolita, Kolejne ataki USA na Jemen. „Na Boga, czegoś takiego nie doświadczyłem”, 17.03.2025, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art41951921-kolejne-ataki-usa-na-jemen-na-boga-czegos-takiego-nie-doswiadczylem>
53. The Guardian, Failure to extend Yemen ceasefire leaves millions at risk, say charities, 04.10.2022, <https://www.theguardian.com/global-development/2022/oct/04/yemen-ceasefire-truce-deadline-charities-houthis>
54. The National News, Al Qaeda shows signs of resurgence in Yemen, 09.04.2021, <https://www.thenationalnews.com/mena/al-qaeda-shows-signs-of-resurgence-in-yemen-1.1200037>
55. The Organized Crime Index, Yemen, <https://ocindex.net/country/yemen>
56. Themedialine, After Decade of Civil War, Yemen Is In ‘Critical Stage,’ Prime Minister Says, 14.02.2023, <https://themedialine.org/people/after-decade-of-civil-war-yemen-is-in-critical-stage-prime-minister-says/>
57. TVN24, Huti zaatakowali amerykański lotniskowiec, 17.03.2025, <https://tvn24.pl/swiat/huti-zaatakowali-amerykanski-lotniskowiec-st8352159>
58. TVN24, Pentagon grozi "przytłaczającą siłą". Stawia warunek rebeliantom, 17.03.2025, <https://tvn24.pl/swiat/ofensywa-usa-przeciw-huti-reuters-zabito-przywodcow-huti-zaangazowanych-w-program-dronow-st8353395>
59. UN News, Leadership Council marks ‘new era’ for Yemen, but country remains wary of terrorist threat, 22.09.2022, <https://news.un.org/en/story/2022/09/1127531>
60. UN News, Yemen: End of nationwide truce heralds ‘heightened risk of war’, Security Council hears, 13.10.2022, <https://news.un.org/en/story/2022/10/1129517>

61. UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), IDP Protection Monitoring Update; 01 Jan 2024 - 31 Nov 2024; Yemen; 2024, 04.12.2024, <https://data.unhcr.org/en/documents/download/112913>
62. UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Meet three displaced individuals in Yemen whose lives have been transformed by UNHCR's lifesaving assistance, 18.03.2025, <https://www.unrefugees.org/news/meet-three-displaced-individuals-in-yemen-whose-lives-have-been-transformed-by-unhcrs-lifesaving-assistance/>
63. UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Jordan Operational, <https://data.unhcr.org/en/country/jor>
64. UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Yemen Crisis Explained, 21.03.2024, <https://www.unrefugees.org/news/yemen-crisis-explained/>
65. UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund), Yemen, Education, <https://www.unicef.org/yemen/education>
66. US Defence, This Week: Airstrikes in Yemen, Astronaut Homecoming, Budget Cuts, 21.03.2025, <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/4130964/this-week-airstrikes-in-yemen-astronaut-homecoming-budget-cuts/>
67. USDOS (US Department of State), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Yemen, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107612.html>
68. USDOS (US Department of State), Country Report on Terrorism 2022 - Chapter 5 - al-Qa'ida in the Arabian Peninsula (AQAP), 30.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2101669.html>
69. Wiara.pl, Jemen, <https://religie.wiara.pl/doc/560230.Jemen>
70. Wikimedia, Yemen, administrative divisions, licencja: CC0 1.0 Universal, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Yemen_Administrative_Divisions.jpg
71. World Data, Asylum applications and refugees from Yemen, <https://www.worlddata.info/asia/yemen/asylum.php>
72. World Food Programme, Yemen Situation Report /12, December 2023, 05.02.2024, <https://reliefweb.int/attachments/07a22cfd-bfb5-4687-9d6a-b8a522f03189/WFP-0000155783.pdf>
73. Wyborcza.pl, Jemeńczyków wygnała z kraju wojna, dziś wegetują w Dżibuti. Pomaga im Polska Akcja Humanitarna i prosi o wsparcie, 03.02.2019, <https://wyborcza.pl/7,75399,24418723,jemenczykow-wygnała-z-kraju-wojna-dzis-wegetują-w-dzibuti.html>